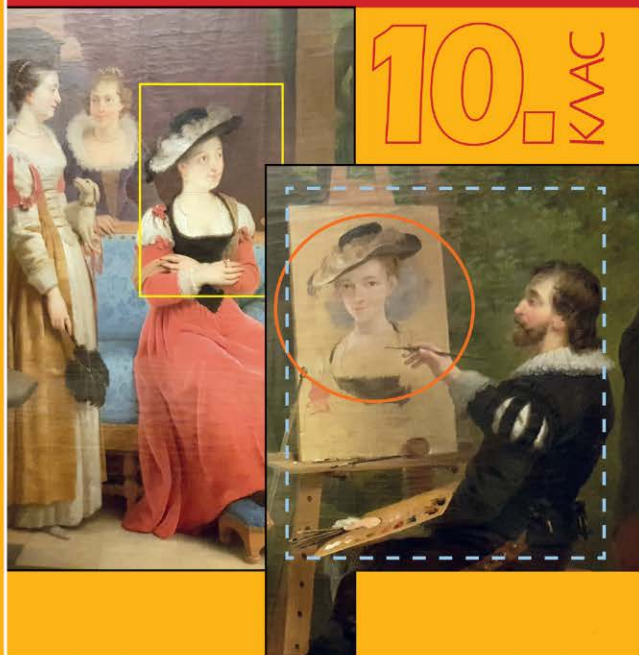

Б. ДАМЯНОВ
А. ГЕНЧЕВА

КНИГА за УЧИТЕЛЯ

Б. Дамянов • А. Генчева

**ИЗОБРАЗИТЕЛНО
ИЗКУСТВО**

Анубис

 Klett

© Бисер Илиев Дамянов, Анна Иванова Генчева, *автори*, 2018

© Деян Пламенов Балабанов, *графичен дизайн*, 2019

© Петко Енчев Минчев, *корица*, 2019

© „КЛЕТ БЪЛГАРИЯ“ ООД, *издател*, 2019

ISBN 978-619-215-461-5

Възпроизвеждането на това издание или на отделни негови части под каквато и да е форма без изричното писмено съгласие на „КЛЕТ БЪЛГАРИЯ“ ООД е престъпление.

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ	4
ЗА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА И ОБУЧЕНИЕТО ПО ИЗОБРАЗИТЕЛНО ИЗКУСТВО В 10. КЛАС.....	5
УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ В 10. КЛАС.	7
УЧЕБНИКЪТ ПО ИЗОБРАЗИТЕЛНО ИЗКУСТВО ЗА 10. КЛАС	11
УРОЦИТЕ ПО ИЗОБРАЗИТЕЛНО ИЗКУСТВО В 10. КЛАС	13
ПРИМЕРНО ГОДИШНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ (изтеглете от ТУК)	
МЕТОДИЧЕСКИ РАЗРАБОТКИ НА УРОЦИ.....	17

ВЪВЕДЕНИЕ

С обучението по изобразително изкуство в 10. клас завършва изучаването на изобразително изкуство в първия гимназиален етап. То е насочено към постигане на целите и очакваните резултати, заложиени в учебната програма, и надгражда подготовката, която учениците са получили по изобразително изкуство през предишната учебна година. Акцентът в него са теоретичните аспекти на изкуството.

Учебният материал по изобразително изкуство в 10. клас включва нови теми, свързани с изобразителното изкуство и киното, технологиите в рекламния дизайн, с живота и творчеството на художника, с художествените музеи и галерии. Много от темите обхващат въпроси от модерното изкуство, включително изкуството на протеста. Спецификата на учебния материал изисква широка художествена култура от учителя и творчески подход към провеждане на обучението.

Книгата за учителя съдържа информация за провеждането на обучението по изобразително изкуство в 10. клас. Тя е част от учебния комплект и е ценен помощник на учителя в преподаването на предмета. Книгата съдържа коментари на важни въпроси за преподаването на изобразително изкуство на десетокласници, както и модел за провеждане на обучението по предмета.

Книгата съдържа материали за различни аспекти на обучението по изобразително изкуство в 10. клас, за отделните уроци и техните особености, за примерното годишно разпределение на учебния материал по изобразително изкуство в 10. клас. Учителят може да използва това разпределение за провеждане на обучението без съществени изменения, но може и да направи промени в него, съобразявайки се с особеностите на учениците от класа, училището и наличната материална база.

Направено е и описание на учебника за 10. клас и са представени идеи за начина на използването му. Дадени са и примерни разработки на отделни уроци – за нови знания, за упражнения и практически дейности, за обобщение и проверка на знанията. Учителят може изцяло да се довери на тези разработки, но може и да ги промени както изцяло, така и в отделните им части.

Преподаването на предмета изобразително изкуство с помощта на учебния комплект на „Клет България“, с търговска марка „Анубис“, предоставя големи възможности обучението в 10. клас да е достатъчно интересно и пълноценно както за учениците, така и за учителя.

ЗА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА И ОБУЧЕНИЕТО ПО ИЗОБРАЗИТЕЛНО ИЗКУСТВО В 10. КЛАС

Учебната програма за 10. клас очертава рамките на обучението по изобразително изкуство и представя неговата специфика. Тя започва с кратко въвеждане в проблематиката, следват описание на очакваните резултати в края на класа, учебното съдържание, препоръчителното процентно разпределение на учебните часове за годината и дейностите за изграждане на ключови компетентности и междупредметни връзки.

В уводната част на програмата се уточнява, че обучението по *изобразително изкуство* в 10. клас е насочено към:

- овладяване на знания за функционирането на изкуството в контекста на модерната и съвременната култура
- разширяване на знанията за връзката на изобразителното изкуство със съвременната реклама и със средствата за масова информация и комуникация
- овладяване на знанията за ролята на изобразителните средства в екранните изкуства
- усвояване на информация за световноизвестни художествени музеи и галерии и формиране на интереси към световното художествено наследство
- усъвършенстване на уменията за прилагане на дигитални технологии при възприемане на изкуство, в творческата дейност на учениците и при разглеждане на теми, свързани с общочовешките ценности и гражданското общество
- усъвършенстване на умения за възприемане, оценяване и интерпретация на художествени произведения.

Очакваните резултати от обучението в края на класа

В раздела за очакваните резултати за 10. клас в две колони са представени областите на компетентност, определени от Държавните образователни стандарти, както и очакваните резултати, валидни за всяка една област. Областите на компетентност вече са познатите от предишния клас, валидни за обучението по изобразително изкуство в първия гимназиален етап. Те са: *изкуството и неговата история, художествена дейност, визуална култура и медии*. Очакваните резултати изразяват новото, което трябва да бъде постигнато в 10. клас. Те включват знания, умения и отношения, които ученикът трябва да е усвоил в края на учебната година.

Учебното съдържание

Учебното съдържание е представено чрез седем глобални теми и нови понятия.

Глобалните теми са:

- **Живот и творчество на художника**
- **Творци на модерното и съвременното изкуство**
- **Световни музеи и галерии**
- **Изобразителното изкуство и другите изкуства – екранни изкуства**
- **Художествени форми на протест и различни медии**
- **Технологии на дизайна**

- Художествени виртуални музеи.

Към всяка глобална тема са описани компетентностите – знания, умения и отношения, които трябва бъдат постигнати. Темите не са подредени в строга последователност. Това позволява гъвкавост и вариативност при представянето на темите в годишното разпределение.

По всяка глобална тема са въведени нови понятия. Новите понятия по всички глобални теми са: **творчески път, творчески процес, индивидуален стил, музей за модерно изкуство, музей за съвременно изкуство, бутафория, филмов декор, макет, сториборд, художествен манифест, изкуство на протеста, добавена реалност, 3D принт, виртуален музей, виртуална експозиция.**

Годишен хорариум и разпределение по дейности

Хорариумът от учебни часове за учебния предмет в 10. клас, както в предишните два класа, е 18 часа годишно, което означава обучението да се осъществи в един учебен срок. В учебната програма е представено препоръчително разпределение на учебните часове в проценти: за нови знания – 60%, за упражнения и практически дейности – 22%, за преговор и обобщение – 10%, и за диагностика – 8%.

За методите и формите на оценяване

Обучението по изобразително изкуство предполага богата палитра от методи. В учебната програма се подчертава, че учителят има свобода при подбора на методите и средствата за постигане на очакваните резултати. Дава се възможност за реализиране на творческите инициативи на учителя в обучението. Всеки учител има възможност да подбира средства и методи съобразно своя стил на преподаване и условията, в които се реализира обучението.

В обучението по изобразително изкуство в 10. клас се оценява теоретичната подготовка на ученика по теория и история на изкуството. Може да се прилага както устно, така и писмено оценяване, включително и с тестове.

Практическата подготовка на ученика се оценява чрез резултатите от изпълнението на изобразителните задачи. Може да се има предвид и начинът на работа на ученика, т.е. процесуалната страна по изпълнението на практическата задача.

Тъй като учебното време в училище по предмета е недостатъчно, за усвояването на учебния материал и развиването на уменията се възлагат задачи за домашна работа. По време на обучението се възлагат проекти или друг тип проучвателни или изобразителни задачи. Резултатите от изпълнението на допълнително възложените задачи също се оценяват и се вземат под внимание. Активността на ученика се поощрява през целия учебен процес.

Крайната оценка по изобразително изкуство е комплексна. Тя включва резултатите от теоретическата и практическата подготовка. При оценяването се вземат предвид активността на ученика в учебния процес и участието му в училищни дейности.

Дейности за придобиване на ключови компетентности и междупредметни връзки

В края на програмата за 10. клас са описани примерните дейности и междупредметните връзки, осигуряващи възможност за постигане на ключовите компетент-

ности (*компетентност в областта на българския език; комуникация и чужди езици; математическа компетентност и основни компетентности в природните науки и технологиите; дигитална компетентност; умения за учене; социална и гражданска компетентност; инициативност и предприемчивост; културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество; умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот*).

Макар и с много ограничен хорариум учебната програма по изобразително изкуство за 10. клас включва голямо разнообразие от дейности. Те се реализират основно в класната стая, включително на територията на училището и извън училището.

По време на обучението в клас или извън училище могат да се възлагат проекти или друг тип проучвателни или изобразителни задачи, които се оценяват.

В учебната програма се препоръчват различни извънкласни и извънучилищни дейности. Извънкласните дейности могат да включват участия в изложби, конкурси, срещи с художници или дейци на културата, участие в художествени изяви на класа или училището. Извънучилищните дейности могат да бъдат разнообразни: участие в пленер, екскурзия, посещения на изложбени зали, ателиета на художници, културни центрове, музеи и художествени галерии. Учениците могат да вземат участия и във фестивали, в екологични акции, в културни инициативи и празници, както и в информационни и културно-образователни инициативи.

УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ ЗА 10. КЛАС

Глобални, урочни теми, нови понятия и разпределение на часовете

По план е предвидено в 10. клас изобразително изкуство да се изучава един срок с хорариум 18 часа. В това ограничено време трябва да се вмести голям обем от учебно съдържание, представено в учебната програма чрез глобални теми и нови понятия. Това наложи в модела на обучение да се намери форма за оптимално разпределение на ограниченото учебно време по глобални теми.

В учебника по изобразително изкуство за 10. клас, аналогично на учебниците за 8. и 9. клас, глобалните теми са развити като теми, които се реализират в отделни уроци. За всяка урочна тема се предвижда един учебен час, в който е възможно да се предаде материалът в неговата логическа цялост. Общият брой уроци по глобалните теми се равнява на 16 часа – съответно 16 урока. От общия хорариум – 18 часа, по един час или по един урок се отделя за преговор и обобщение на знанията и за проверка на изходното ниво. Това разпределение е направено с оглед на оптимално използване на твърде ограничен брой учебни часове, през които трябва да се предаде и усвои относително голям обем учебно съдържание. Друго важно съображение е, че обучението по изобразително изкуство трябва да се проведе само в рамките на един срок.

В таблица 1 е представено разпределението на часовете по глобални теми. Във втората колона е даден общият брой часове по глобалната тема, в третата – часовете за нови знания, а в четвъртата – за упражнения и практически дейности. От

таблицата се вижда по кои глобални теми са предвидени часове за упражнения. Това са темите, по които учениците е важно да придобият и развият практически умения въз основа на проект или практически задачи.

Таблица 1

Разпределение на часовете по глобални теми			
Глобална тема	Общо	Нови знания	Упражнения и практически дейности
Живот и творчество на художника	3	2	1
Творци и движения в модерното и в съвременното изкуство	3	3	-
Световни музеи и галерии	2	2	-
Изобразителното изкуство и другите изкуства – екранни изкуства	3	2	1
Художествени форми на протест и различни медии	1	1	-
Технологии на дизайна	2	1	1
Художествени виртуални музеи	2	1	1
	16	12	4

В таблица 2 са представени глобалните теми, разбити на урочни теми, новите понятия и учебни часове. Практическите уроци (за упражнения и практически дейности) са изписани в курсив.

Разпределение по глобални и урочни теми и нови понятия			
Глобална тема	Урочна тема	Нови понятия	Уч. часове
Живот и творчество на художника	Художникът и творческият му път	творчески път	1
	Творческият процес при създаване на творбата	творчески процес	1
	<i>Х. пр. Проучване на произведение на изкуството (чрез рисуване)</i>		1
Творци на модерното и съвременното изкуство	Творци на модерното изкуство. Индивидуалният стил. Ван Гог, Матис, Пикасо	индивидуален стил	1
	Творци на модерното изкуство. Кандински, Дюшан, Дали		1
	Творци на съвременното изкуство. Полък, Уорхол, Кристо		1
Световни музеи и галерии	Световни художествени музеи и галерии		1
	Световни музеи и галерии за модерно и съвременно изкуство	музей за модерно изкуство музей за съвременно изкуство	1
Изобразителното изкуство и другите изкуства – екранни изкуства.	Изобразително изкуство и кино. Сториборд	сториборд	1
	Декор и специални ефекти в киното	бутафория филмов декор макет	1
	<i>Х. пр. Рисуване по анимационен филм</i>		1

Художествени форми на протест и различни медии	Изкуството на протеста	художествен манифест изкуство на протеста	1
Технологии на дизайна	Нови технологии в дизайна	добавена реалност 3D принт	1
	<i>Х. пр. Проект за дизайн</i>		1
Художествени виртуални музеи	Художествените музеи и интернет	виртуален музей виртуална експозиция	1
	<i>Х. пр. Художествени виртуални музеи и техните експозиции</i>		1
	Обобщителен урок		1
	Контрол и оценка. Проверете вашите знания		1
Общо			18

От таблицата се вижда, че новите понятия са валидни за повечето урочни теми, но не за всички. Трябва да се има предвид, че понятията, представени в колоната, са по учебна програма. В процеса на обучение в някои от уроците е възможно да се въвеждат и други нови понятия. Важно е да се спазва необходимата мяра, тъй като в противен случай учебното съдържание ще бъде излишно претоварено.

Горепосочените понятия са тясно свързани с материала, който се изучава. Трябва да се има предвид, че учебните дейности по изобразително изкуство не са свързани само с конкретна тема, а имат междупредметен характер, което осигурява възможност за осъществяване на междупредметни връзки. В учебната програма е представен цял списък с понятия с интегрален и междудисциплинарен характер: природа, обект, среда, система и подсистема, процеси, явления, устройство, модул, технология, вещество, материя, личност и общество, историческо развитие, културно-историческо наследство, епоха, стил, течение, направление, вид, жанр, сюжет, тема, изразни средства, знаци и символи, форма, обем, пространство, композиция, хармония, контраст, ритъм, движение, пропорции, перспектива, асоциация, памет, въображение, чувство. Тези понятия подсказват връзките на изобразителното изкуство с другите учебни предмети и по един или по друг начин се засягат при разглеждането на една или друга урочна тема.

УЧЕБНИКЪТ ПО ИЗОБРАЗИТЕЛНО ИЗКУСТВО ЗА 10. КЛАС

Учебният комплект по изобразително изкуство за 10. клас включва: учебник, електронен вариант на учебника, книга за учителя, допълнителни електронни ресурси.

Учебникът по изобразително изкуство за 10. клас съдържа информация по учебните теми и дейности, предвидени в учебната програма, и служи като средство за контрол на степента на усвояване на знанията и уменията от учениците. Той изцяло покрива изискванията на учебната програма и е в съответствие с нейното съдържание.

Учебникът съдържа 18 урочни теми, разработени въз основа на глобалните теми на учебната програма. Тяхното разположение по страниците на учебника е съобразено с примерното годишно разпределение, представено в книгата за учителя. Учебният материал и дизайнът на учебника са разработени с цел да провокират и поддържат интереса на учениците към изкуството. В учебника са използвани рубриците: *Въпроси и задачи*; *Знаете ли, че*; *Нови понятия*; *Художествен проект*; *Насоки за работа*. Урочните теми в учебника са развити въз основа на глобалните теми от учебната програма за 10. клас и изцяло покриват учебното съдържание, заложено в програмата.

В учебника са представени 12 теоретични урока и четири практически. Освен тях съгласно учебната програма има по един урок за обобщение и за диагностика.

Всеки урок е представен на 2 или 3 страници. Най-горе на страницата е написана глобалната тема, веднага под нея – урочната тема в съответния цвят: за новите знания – в червен, а за художествената практика – в син цвят.

Всеки урок започва с кратък текст, който още в началото ориентира учениците какво ще научат по темата. Следва основният текст, разположен на две колони. За улеснение на разбирането текстовете съдържат вътрешни заглавия в цвят. Всяка урочна тема е богато илюстрирана.

За стимулиране на интереса на учениците е включена рубрика *Знаете ли, че*. Тя осигурява допълнителна информация по темата. Под формата на кратки текстове са представени любопитни данни и факти, свързани с изобразителните изкуства.

Рубриката *Въпроси и задачи* включва познавателни задачи по учебния материал. Въпросите и задачите са насочени към усвояване на знанията и тяхното осмисляне, към развитието на мисленето и въображението на ученика. Важна задача на тази рубрика е да съдейства за стимулиране на познавателната дейност на учениците извън учебните занятия.

Практическото обучение в 10. клас е застъпено чрез няколко практически урока. Практическият урок следва теоретичния по съответната тема. В него се изпълняват задачи, представени в рубриката *Художествен проект*. Конкретната учебна задача е изписана под рубриката. Освен задачата на страниците на практическите уроци се съдържа информация за осъществяване на художествена дейност. Тя е включена обикновено в рубриката *Насоки за работа*, където са описани по-важните действия и последователността на работа, основните процедури и/или изискванията за изпълнение на задачите.

Последният урок в учебника е за преговор и обобщение. Той съдържа в синтезиран вид най-важното по отделните теми от учебното съдържание. Този урок е особено важен, тъй като дава възможност ученикът да обхване основната информация по всички урочни теми.

Исходящият тест, представен в края на учебника, проверява равнището на усвоените знания от ученика.

Илюстративният материал в учебника е богат: фотоси на обекти, репродукции на художествени произведения, рисунки, репродукции на проекти. Нагледният материал осигурява важна информация по темите и е част от учебното съдържание по предмета. Въз основа на илюстрациите могат да се решават различни образователни задачи: разглеждане и изучаване на обект по репродукция, разглеждане и изучаване на художествени произведения по репродукция, описание на обект или на произведение на изкуството по репродукция, онагледяване.

Учебникът съдейства за постигане на ключовите компетентности и осигурява възможности за осъществяване на междупредметни връзки с останалите учебни дисциплини, изучавани в 10. клас.

УРОЦИТЕ ПО ИЗОБРАЗИТЕЛНО ИЗКУСТВО В 10. КЛАС

По учебен план учебният предмет *изобразително изкуство* в 10. клас разполага с 18 часа годишен хорариум. В учебната програма е дадено препоръчително процентно разпределение на часовете: за нови знания 60%; за упражнения и практически дейности – 22%; за преговор и обобщение – 10%; за контрол и оценка – 8%. Преведено в цифри, то придобива приблизително следния вид: 12 часа за нови знания, 4 часа – за затвърдяване на новите знания, 1 час – за преговор и обобщение, 1 час – за диагностика.

Годишно разпределение на часовете	
Тип урок	Брой часове
нови знания	12 часа
упражнения и практически дейности	4 часа
преговор и обобщение	1 час
контрол и оценка.	1 час
Общо	18 часа

Новите знания

В 10. клас новите знания се преподават чрез *уроци за нови знания*. Освен традиционната си форма урокът за изучаване на нов материал може да приеме форма на интерактивна лекция, урок беседа, урок екскурзия, интегриран урок или друга форма.

Провеждането на урока за нови знания трябва да се вмества в рамките на 1 учебен час. Разработената система от уроци в учебника по изобразително изкуство за 10. клас е съобразена с това. Темите от учебната програма са развити като урочни теми, което позволява за всяка урочна тема да се отдели по 1 учебен час. По всяка тема от учебната програма са предвидени една или повече урочни теми. Например темата „Живот и творчество на художника“ е развита чрез две урочни теми, „Творци на модерното и съвременното изкуство“ – чрез три урочни теми (вж. таблицата).

В учебника уроците за нови знания са развити подробно и са богато онагледени с репродукции. Въпросите и задачите, представени в съответната рубрика, дават възможност за оперативен контрол и оценка на знанията и уменията на учениците по темата. Новите понятия са представени в отделна рубрика. Рубриката „Знаете ли, че“ съдържа допълнителен текст по темата. В него са включени любопитни сведения и факти.

Тема в учебната програма	Урочна тема
Живот и творчество на художника	Художникът и творческият му път Творческият процес при създаване на творбата
Творци на модерното и съвременното изкуство	Творци на модерното изкуство. Индивидуалният стил. Ван Гог, Матис, Пикасо Творци на модерното изкуство. Кандински, Дюшан, Дали Творци на съвременното изкуство. Полък, Уорхол, Кристо
Световни музеи и галерии	Световни художествени музеи и галерии Световни музеи и галерии за модерно и съвременно изкуство
Изобразителното изкуство и другите изкуства – екранни изкуства	Изобразително изкуство и кино. Сториборд Декор и специални ефекти в киното
Художествени форми на протест и различни медии	Изкуството на протеста
Технологии на дизайна	Нови технологии в дизайна
Виртуални музеи	Художествените музеи и интернет

Упражнения и практически дейности (художествена практика)

Практическите уроци са предназначени основно за овладяване и развиване на умения (интелектуални или практически), предвидени в учебната програма. Акцентът в урока може да бъдат различни умения: за възприемане, практически, за анализ, за развитие на въображението.

Основни задачи в практическите уроци за 10. клас са изобразителни задачи, изпълнявани основно под форма на учебни проекти. Тези задачи обикновено изискват повече учебно време от един учебен час, поради което довършването на проектите се осъществява в извънучебно време.

По време на практическия урок е важно да се ползват нагледни материали, образци, учебник по изобразително изкуство, материал за раздаване, мултимедия. Учителят обикновено дава индивидуални консултации и ако се налага, участва пряко в работата на отделни ученици.

Тема в учебната програма	Урочна тема
Живот и творчество на художника	<i>Проучване на произведение на изкуството (чрез рисуване)</i>
Изобразителното изкуство и другите изкуства – екранни изкуства	<i>Рисуване по анимационен филм</i>
Технологии на дизайна	<i>Проект за дизайн</i>
Виртуални музеи	<i>Художествени виртуални музеи и техните експозиции</i>

Преговор и обобщение

Обикновено кратък преговор на изученото се осъществява във всеки урок чрез фронтален въпрос или кратка беседа. Обстояен преговор и обобщение на изученото през срока се осъществява в специален урок. Цел на този урок е да се затвърдят основните знания по отделните урочни теми, а също така – тяхното обобщение и систематизиране. Най-важното от изучените теми се представя синтезирано. Преговорът може да бъде направен въз основа на демонстрация на подходящи репродукции, визуализирани чрез мултимедия.

Урокът може да протече по различен начин. Много ефективно е да протече като беседа, в която учениците накратко представят най-важното от изученото. Този начин на провеждане на урока изисква те предварително да бъдат подготвени. За целта по време на предишния урок учителят разпределя темите, които възлага на обособените групи или на отделни ученици.

Контрол и оценка

Оперативен контрол и преценка на знанията и уменията се осъществява във всеки урок чрез фронтален въпрос или кратка беседа. Проверката може да се провежда и като фрагмент от урока въз основа на тест или задачи.

Тъй като за проверка на входното ниво няма възможност да се отдели цял учебен час, тя се провежда през първия урок.

За обстойна проверка на изходящото ниво е предназначен последният урок. Казано по друг начин, чрез този урок се оценява равнището на знанията, уменията и компетентностите на учениците в края на срока. Диагностиката е валидна за всеки един ученик поотделно. Оценяването се осъществява чрез визуален текст. Коментират се също и резултатите от практическите задачи. На всеки отделен ученик се поставя комплексна оценка на постигнатото.

Урокът обикновено протича по следния ред: организация на класа за работа; запознаване с целта на урока и провеждане на инструктаж; раздаване на материалите; самостоятелна дейност на учениците по теста; събиране на материалите по

проверката и оценката (при наличие на време – проверка и съобщаване на резултатите); коментиране на резултатите от практическите задачи.

Тестът за проверка на изходящото ниво е представен на стр. 44 – 45 в учебника.

Основните методи и форми на оценяване на постиженията на учениците

Оценката по изобразително изкуство включва оценяването на резултатите от теоретичната и практическата подготовка. Оценяването на постиженията на учениците се извършва чрез текущо оценяване и контролна работа. Вземат се под внимание изпълнението на домашни работи и участия в различни училищни и извънучилищни прояви.

Текущото оценяване:

- теоретичната подготовка се оценява въз основа на текущо изпитване
- практическата подготовка се оценява въз основа на впечатлението от работата и изпълнението на проектите
- оценява се също и изпълнението на възложени задачи за домашна работа.

Взема се предвид и участието на ученика в учебния процес.

Обучението по изобразително изкуство завършва със срочна оценка. Оформянето на срочната оценка изисква комплексно оценяване. При формирането на комплексната оценка се вземат под внимание изпълнение на домашни работи, работа по проекти, колективни прояви в изложби, конкурси и др.

МЕТОДИЧЕСКИ РАЗРАБОТКИ НА УРОЦИ

Важно значение за провеждането на уроците има тяхното планиране и подготовка. Подготовката на урока най-често се изразява в изготвяне на план-конспект. В тази книга са представени избрани уроци от всеки вид – за нови знания, за упражнение и практически дейности, за обобщение и за проверка на знанията. Те са примерни и са разработени по общ модел. Структурата на уроците е следната:

Глобалната тема, към която принадлежи урокът.

Тема на урока.

Вид на урока.

Цели на урока. Те в обобщен вид представят очакваните резултати от обучението в отделните уроци.

Очаквани резултати. Те са ориентир за учителя за това, какви знания и умения трябва да усвоят или развият учениците в дадения урок.

Нови понятия. Тук са представени новите понятия по учебната програма.

Основни методи на обучение. Посочени са основните методи и подходи, валидни за конкретната методическа единица.

Материали и дидактически средства. Описани са материалите и дидактическите средства, необходими за провеждане на урока.

Електронен ресурс. Описани са електронните ресурси, които могат да се използват в урока.

Междупредметни връзки. Отразени са най-важните междупредметни връзки.

Обща информация за урока. Направена е кратка обща характеристика на урока.

Методически насоки за провеждане на урока. Представени са идеи за провеждането на урока по отношение на уводната, основната и заключителната му част. Разработките на отделните уроци са примерни. Учителят изцяло може да се довери на тях. Той обаче може да ги промени в отделните им части или на тяхна основа да развие свои варианти.

ЖИВОТ И ТВОРЧЕСТВО НА ХУДОЖНИКА

Тема на урока

1. ХУДОЖНИКЪТ И ТВОРЧЕСКИЯ МУ ПЪТ (стр. 6 – 7)

Вид на урока

за нови знания

Цели на урока

- усвояване на знания за художника и творческия му път
- изграждане на умения за ориентиране в творчеството на художника

Очаквани резултати

Ученикът:

- обяснява връзката между биографията и творчеството на художник от дадена епоха
- разграничава биография от творчески път
- различава етапи в творческия път на художника
- коментира творби от творчеството на художника, като изразява собствено отношение.

Нови понятия

творчески път

Основни методи на обучение

училищна лекция, мултимедия, демонстрация, беседа, наблюдение

Материали и дидактически средства

учебник, нагледни средства за демонстрация

Възможности за междупредметни връзки

БЕЛ, музика, история и цивилизации

Обща информация за урока

Урокът е теоретичен. Той се основава на знанията на учениците, получени от изучаването на историческите аспекти на изкуството в предишните класове. Чрез този урок ученикът усвоява основни знания за биография, творчески път, етапи и периоди в творческия път на художника.

Урокът поставя основите на следващите два урока от глобалната тема „Живот и творчество на художника“.

Методически насоки за провеждане на урока

Урокът започва с кратка беседа. От предишните класове учениците са запознати с имена на различни художници и техните творби. Учениците споделят какви имена на художници и техни творби познават, кога са живели и творили.

Следва развиване на темата. Накратко се коментира какво е биография. Животът на художника протича в определено време и условия. Художниците имат различен живот, някои от тях – щастлив, други – изпълнен с трудности и непризнание. Животът им протича в различни исторически условия, което се отразява на тяхното творчество.

Вниманието на учениците се насочва към репродукциите с автопортрети на стр. 6.

Животът на много художници е подробно документиран и описан. Учителят коментира как може да се проследи биографията на художника и какви източници могат да се ползват. Тук може да се споменат известни съчинения, например „Жизнеописание на най-известните живописци, ваятели и архитекти“ на Джорджо Вазари, а при възможност – да се прочете кратък биографичен откъс за някой творец. За много художници няма надеждни сведения.

При разглеждане на темата се въвежда новото понятие *творчески път* и се изяснява чрез примери.

Учителят разказва за живота и творчеството на художници като Микеланджело, Тициан, Рафаело, Леонардо, които живеят и творят по време на Ренесанса. Коментира се животът и творческия път на художници от по-ново време: Ван Гог, Пол Гоген, Пабло Пикасо и др. Дават се сведения за творческия им път, продължителност на живота, признание и други важни страни от творческата им биография.

Добър метод е съпоставителният, чрез който се коментират прилики и разлики в живота на художниците и творческия им път.

По време на разглеждане на темата се препоръчва да се направи анализ на репродуцираните портрети и автопортрети: тип, гледна точка, израз и др.

Урокът завършва с кратко обобщение. Учениците разграничават биография от творчески път на художника.

Задачи за самостоятелна работа

Ученикът трябва да проучи живота и творческия път на определен художник и да го представи в писмена форма.

ТВОРЦИ НА МОДЕРНОТО И СЪВРЕМЕННОТО ИЗКУСТВО

Тема на урока

6. ПРОУЧВАНЕ НА ПРОИЗВЕДЕНИЯ НА ИЗКУСТВОТО
(ЧРЕЗ РИСУВАНЕ) (стр. 16 – 17)

Вид на урока

за упражнения и практически дейности

Цели

- проучване на произведения на изкуството чрез методи на рисуване

Очаквани резултати

Ученикът:

- описва и съпоставя творби на изкуството от различни исторически епохи и култури
- обяснява особеностите на различни художествени произведения
- създава скици по произведения на изкуството.

Основни методи на обучение

беседа, онагледяване, практически методи, консултиране

Материали и дидактически средства

учебник, компютърна конфигурация, скицник или листове за скици, материали за рисуване

Възможности за междупредметни връзки

информационни технологии

Обща информация за урока

Този урок е тясно свързан с предишните уроци на тема модерното и съвременното изкуство. За разлика от тях урокът е практически. Целта на урока не е изработване на копие, а рисуване с цел проучване. Чрез методи на рисуване учениците проучват отделни произведения на изкуството, като изготвят скици или рисунки.

Методически насоки за провеждане на урока

В началото на часа се актуализират знанията за отделни творци на *модерното и на съвременното изкуство*. Учениците споделят кои художници и кои техни произведения познават.

След това се поставя основната задача. Всеки ученик трябва да проучи произведения на изкуството чрез рисуване или скициране.

Учителят дава насоки как да се търси информация в интернет или насочва учениците към инструктивния текст по темата в учебника.

Учениците работят на компютри. Те отварят налична търсачка и по ключови

думи търсят информация, например чрез име на художник – представител на модерното изкуство. От списък с адреси избират подходящия, който им предоставя нужната информация. Учениците могат да ползват директно опцията *изображения*, която позволява на дисплея да се визуализират множество репродукции на картини.

Лесен вариант на работа е да се ползва Уикипедия, където освен текст обикновено има качени репродукции от творчеството на художника.

Ако на български няма достатъчно добра информация, учителят помага на ученика да потърси чуждоезични сайтове. Ако е необходимо, се ползва онлайн преводач.

Важна стъпка за всеки ученик е да създаде нова папка с подходящо име, в която да събира информация и дигитални изображения.

Следваща стъпка е изображението на картината да се визуализира или при възможност – принтира. Сега е важно на учениците да се изясни в какво точно се състои проучването на конкретно произведение на изкуството и какво е необходимо да скицират: скицира се цялата композиция, скицират се отделни детайли. На учениците трябва да се поясни, че не е необходимо да се прави точно копие на произведението, което е различна задача. Предоставя им се възможност за избор на материала: изпълнение с графични или с живописни материали.

Важна стъпка в урока е учениците да разгледат илюстративния материал в учебника, особено примерите със скици по картината на Ван Гог „Звездна нощ“.

Задачи за самостоятелна работа

В края на часа се преценява дали рисунките са завършени в достатъчна степен. Ако е необходимо, се довършват в извънучебно време.

Учителят може да постави допълнителни задачи за проучване на художествени произведения в извънучебно време.

ИЗОБРАЗИТЕЛНО ИЗКУСТВО И ДРУГИТЕ ИЗКУСТВА – ЕКРАННИ ИЗКУСТВА

Тема на урока

9. ИЗОБРАЗИТЕЛНО ИЗКУСТВО И КИНО. СТОРИБОРД (стр. 24 – 26)

Вид на урока

за нови знания

Цели на урока

- усвояване на знания за ролята на изобразителното изкуство при създаването на филми
- усвояване на знания за сторборда и неговото значение

Очаквани резултати

Ученикът:

- познава най-общо връзката на изобразителното изкуство с киното
- обяснява връзката на изобразителното изкуство с киното, като дава примери
- дискутира ролята на изобразителното изкуство в киното.

Нови понятия

сториборд

Основни методи на обучение

училищна лекция, мултимедия, демонстрация, беседа, анализ на картина

Материали и дидактически средства

учебник, репродукции, фрагменти от филми

Възможности за междупредметни връзки

БЕЛ, музика, физика и астрономия

Обща информация за урока

Урокът е първият, който запознават ученика с ролята и значението на изобразителното изкуство за киното. Този урок разглежда въпроса общо и акцентира на новото понятие *сториборд*. Логиката на изложение изисква първо да се коментира синтетичният характер на киното и многото участници в създаването на филмите, след което темата да се развие към работата на художника в киното. Разглеждането на темата изисква богат материал за демонстриране.

Методически насоки

Разработване на теоретическата част на урока

Урокът започва с беседа за киното. Всеки ученик има достатъчно опит с гледане на различни филми. В беседата е важно учениците да споделят какви филми са гледали и кои филмови жанрове предпочитат.

След беседата се въвеждат основни знания за киното като синтетично изкуство и основните етапи на изработване на филма. Темата е много широка и може да бъде представена по различни начини. При всички случаи е важно лекцията да бъде придружена с онагледяване: репродукции по създаването на филм (заснемане, игра на актьори и др.).

Важно е да се поговори за участниците в създаването на филма: сценарист, режисьор, продуцент, оператор, художник, композитор, актьори. Съвсем накратко се изяснява функцията на по-важните от тях. Върху тази основа се представя ролята на художника във филма. Акцентира се на това, че художникът превежда сценария в поредица от изображения, избира реквизит, изпълнява и други важни задачи. Работата на художника може да изисква различни проучвания. Тъй като задачите за художника са много, по тях работят екипи от художници и изпълнители. За изясняване на въпроса се дават примери с известни филми.

Важна подтема в урока е за сториборда и неговото значение за реализацията на филма – визуализиране на филмовия сценарий, уточняване на начина на заснемане на сцените, подпомагане на монтажа на филма и др. При разглеждане на въпроса първо се изяснява понятието *сториборд* – последователност от кадри, които представят филмовото действие. Обяснява се какво съдържа кадърът, за какво служат системата от кадри и защо се придружават с бележки.

Важно е да се изясни, че практиката да се работи със сториборд за конкретен филм е различна. Ако за някои режисьори ескизният сториборд е достатъчен, за други е необходим детайлно разработен сториборд, изготвен от професионални художници, които го рисуват ръчно на хартия, в цифров 2D формат с компютърна програма, включително и в 3D вариант – 3D сториборд.

Разглеждане на темата за сториборда може да стане въз основа на представените репродукции в учебника, както и на различни други образци на сториборд, представени в електронните ресурси или свалени от интернет.

В заключителния етап на урока е подходящо да се постави задача на учениците да гледат филм по техен избор с цел да опишат героите и обстановката, в която протича действието. Учениците могат да подготвят кратък текст или да бъдат готови да разкажат за филма в следващия урок.

Тема на урока

17. ОБОБЩИТЕЛЕН УРОК

Цели

- обобщаване, затвърждаване и систематизиране на знанията по изучените теми

Очаквани резултати

Ученикът:

- усвоява основното по отделните теми от учебното съдържание за 10. клас
- затвърждава новите понятия и ги осмисля в тяхната взаимовръзка
- ориентира се в проблематиката по отделните теми.

Основни методи на обучение

училищна лекция, мултимедия, беседа

Материали и дидактически средства

учебник

Обща информация за урока

Обобщителният урок има важно значение за усвояване на знанията и уменията през учебната година. Той обхваща най-важното по отделните теми и е своеобразен обзор на цялото учебно съдържание през учебната година.

Урокът може да протече по два начина:

При предишния час учителят разпределя задачи на учениците, които трябва да подготвят и направят пред класа кратко изложение на най-важното от изучените теми.

Другият вариант е традиционен. Учителят изнася обобщителния урок, като преценява на какво да акцентира. По-важните акценти, на които трябва да обърне внимание, са представени по-долу.

Методически насоки за разработване на обобщителния урок

Урокът трябва да представи в обобщен вид най-важното по отделните теми по изобразително изкуство за 10. клас.

ХУДОЖНИКЪТ И ТВОРЧЕСКИЯ МУ ПЪТ

По тази тема е особено важно да се разграничи жизненият от творческия път на художника. Да се наблегне, че творческият път е непосредствено свързан с изкуството, което създава твореца. Въз основа на творческия път на даден художник може да се разграничат отделните етапи и периоди в неговото творчество, свързани с неговите търсения, или преминаването през различни индивидуални стилове.

Важно е да се уточни, че продължителността на творческия път на художника не е пряко свързана нито с броя на произведенията, които той е създал, нито с техните качества. В тази връзка могат да се припомнят сведения за живота и творческия път на отделни художници.

ТВОРЧЕСКИЯТ ПРОЦЕС И СЪЗДАВАНЕТО НА ХУДОЖЕСТВЕННОТО ПРОИЗВЕДЕНИЕ

Тъй като темата е продължение на предишната, по нея трябва да се направи обобщение за процеса на създаване на художественото произведение и факторите, от които зависи, като използвана техника, сложност на задачата, наложени правила (например в иконописта) и др. Трябва да се припомнят основните етапи на творческия процес и подготвителните материали от типа на скици, ескизи и етюди, които предшестват и съпътстват работата по основната творба.

ТВОРЦИ НА МОДЕРНОТО И НА СЪВРЕМЕНОТО ИЗКУСТВО.

По тази тема е важно да се припомнят трите урочни теми и тяхното съдържание и да се направи разграничение между модерно и съвременно изкуство.

Следва кратко припомняне на значението на индивидуалния стил за модерното изкуство, особено след края на XIX век. След това се припомнят имената на художници на модернизма като Моне, Ван Гог, Гоген, Матис, Пикасо, Кандински, Дюшан, Дали и основните им творби или творчески периоди и стилове, през които са преминали. Може да се направи съпоставка между творчеството на двама творци, чиито индивидуален стил е твърде различен.

Следва припомняне на по-важни творци на съвременното изкуство (Полък, Уорхол, Кристо) и характерните явления като попарт, пърформанс, концептуално изкуство и др. Трябва да се отбележи и навлизането на дигиталните технологии в изкуството и резултатите от това.

Сравнение между творбите на художници по отношение на художествената стойност на тяхното изкуство не бива да се прави.

СВЕТОВНИ МУЗЕИ И ГАЛЕРИИ

По тази тема е важно да се припомнят урочните теми – *Световни художествени музеи и галерии* и *Световни музеи за модерно и съвременно изкуство*. След това могат накратко да се представят най-важните: Лувърът, Битанският музей, Метрополитън, Ермитажът и др., като се посочат експозициите или творбите, с които са най-известни. По аналогичен начин се припомнят по-големите музеи за модерно и съвременно изкуство като МоМа и „Гугенхайм“ в Ню Йорк, центърът „Жорж Помпиду“ в Париж („Бобур“), галериите „Тейт“ в Лондон, „Гугенхайм“ в Билбао и най-важното за тях.

ИЗОБРАЗИТЕЛНО ИЗКУСТВО И КИНО

По тази тема се припомня накратко същността на киното като синтетично изкуство и различните специалисти, участващи в създаването на филма: работа по декора и бутафорията, по костюмите, по реквизита, по грима, по комбинираните снимки и т.н. Акцентира се върху работата на художника и екипите от художници и изпълнители в създаването на филма. Припомня се какво е сториборд – последователност от кадри, представящи филмовото действие, обикновено придружени с бележки, и неговата функция.

ДЕКОР И СПЕЦИАЛНИ ЕФЕКТИ В КИНОТО

Тъй като темата е продължение на предишната, сега е важно да се припомним по-важното за декора и реквизита, които определят предметната реалност, в която ще се разиграва действието на филма. Важно е да се акцентира върху специалните ефекти, с които се постига виртуален свят, върху различните специалисти, участващи в създаването на филма (художници, изпълнители, аниматори, гримьори, декоратори, макетисти). Накрая да се припомним и за навлизането на дигиталните технологии в киното. Коментарите по темата е важно да се придружат с примери.

ИЗКУСТВОТО НА ПРОТЕСТА

Темата е много актуална. Припомня се какво е социален протест и каква е неговата обществена роля. Уточнява се, че протестът в изкуството може да придобие различна форма и израз: може да бъде изразен чрез отделно произведение, да породя група или да формира цяло движение, обединено от протестна кауза. Редица манифести на модерното изкуство възникват като форма на протест. Важно е да се акцентира върху изкуството, създадено като протест срещу войните, както и върху съвременни форми на протест като инсталации, пърформанси, графити, акции.

НОВИ ТЕХНОЛОГИИ В ДИЗАЙНА

По тази тема е важно да се припомнят основни знания за дизайна и неговите разновидности. След това се коментира темата за технологиите и тяхното значение за съвременния дизайн, особено приложението на дигиталните технологии за създаване на проекти и тяхното презентирание, разнообразието от задачи, които се изпълняват чрез компютърни програми. Накратко се коментира значението на добавената реалност и 3D принт технологията за развитието на дизайна. 3D принт технологията заменя традиционния макет от гипс с отпечатване на макети от пластмаса. Благодарение на добавената реалност проектираното изделие, поставено в изображение на реална среда, изглежда като истинско.

ХУДОЖЕСТВЕНИТЕ МУЗЕИ И ИНТЕРНЕТ

Темата е изключително актуална, тъй като учениците сами сърфират в мрежата и повечето имат опит с интернет. Трябва да се припомнят основни знания за художествения музей и неговите физически експозиции, да се направи връзка с виртуалния музей и виртуалната експозиция. Важно е да се припомним, че интернет промени връзката *зрител – музей*. Почитателите на изкуството могат да посещават и разглеждат експозициите на различните художествени музеи и галерии онлайн, а онлайн изложбите са на разположение 24 часа в денонощието и могат да се разглеждат от всеки компютър във всяка точка на света и по всяко време.

Тема на урока

18. ПРОВЕРЕТЕ ВАШИТЕ ЗНАНИЯ

Цели на урока

Урокът има за цел да установи изходното ниво на учениците при приключване на обучението по предмета. Осъществява се в два етапа:

- решаване на тест
- коментар на резултатите от практиката.

1. Изходящ тест.

Чрез изходящия тест се установява нивото на усвоени знания в 10. клас. В края на срока учениците трябва да са усвоили ключови знания от съдържанието на учебния предмет. Те трябва да притежават знания по най-важните въпроси от изучения материал.

Тест за проверка на знанията на учениците

Материали

За проверка и оценка на крайните резултати от теоретичната подготовка на ученика учителят използва теста от учебника. Тестът включва 22 въпроса с по четири алтернативни отговора. Въпросите са свързани с ключовите компетентности, които учениците трябва да притежават по отделните глобални теми.

Инструкция

Всеки ученик работи самостоятелно, като загражда с кръгче верния отговор.

Процедура

Учителят поставя задачата на учениците. Всички ученици работят едновременно и самостоятелно. Те попълват верните отговори в отделна бланка, предоставена от учителя.

Резултатите от теста веднага могат да станат известни чрез електронния вариант на учебника.

След приключване на работата по теста учителят събира бланките с отговорите.

2. Практически задачи

Освен теоретично учениците са усвоили знания и умения на практическо ниво, които се проявяват в резултатите от практическите задачи.

Коментар на резултатите от практиката

След решаването на теста се коментират резултатите от практическите задачи. Учителят припомня какви практически задачи са изпълнявани по отделните теми. Коментират се впечатления от работата на учениците и проявената активност в учебния процес.

В заключение учителят прави кратко обобщение. По своя преценка той може да обяви основанията (критериите) за поставяне на срочна оценка.

проф. д.изк.н. *Бисер Илиев Дамянов, Анна Иванова Генчева*

**КНИГА ЗА УЧИТЕЛЯ ПО ИЗОБРАЗИТЕЛНО ИЗКУСТВО
за 10. клас**

Редактор *Чавдар Ценов*
Графичен дизайн *Деян Балабанов*
Корица *Петко Минчев*
Технически редактор *Мариана Веселинова*
Предпечатна подготовка *Деян Балабанов*
Коректор *Чавдар Ценов*

Българска. Издание първо, 2019 г.
Формат 70×100/16. Печатни коли 1,75

Издател „КЛЕТ БЪЛГАРИЯ“ ООД
1574 София, ул. „Никола Тесла“ № 5, BSR 2, ет. 4
тел.: 02/80 61 343
e-mail: ik.anubis@anubis.bg, www.anubis.bg

ISBN 978-619-215-461-5

ISBN 9786192154615

9 786192 154615

Klett